

Pohjois-Pohjanmaa, VARK-alueet**785. Askolankangas 101194****Kunta:** Vaala**Kohde:** Askolankangas**Tyyppi:** asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat**Ajoitus:** kivikautinen; rautakautinen**Lyhyt kohdekuvaus:**

Kohteessa on liki 250 matalaa ja muodoltaan pyöreää kuoppaa (halkaisija 3–4 m), jotka esiintyvät kahdessa muodostumassa. Kuopista valtaosa on pyyntikuoppia, mutta osa saattaa olla tervahautoja tai hiilimiiluja. Yksi tutkittu pyyntikuoppa on ajoitettu radiohiiliajoituksella rautakauden alkupuolelle, nuoremmalle roomalaisajalle. Lisäksi alueella on kivikautinen asuinpaikka.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja poikkeuksellisen laaja pyyntikuoppakohde. Yksi osin tutkittu pyyntikuoppa on ajoitettu roomalaiselle rautakaudelle.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=785010025>

786. Autiokorpi 101212**Kunta:** Haapavesi**Kohde:** Autiokorpi**Tyyppi:** asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat**Ajoitus:** historiallinen**Lyhyt kohdekuvaus:**

Poikkeuksellisen vaikuttava historiallisen ajan peltorauniokohde. Kohteessa on tiheästi pyöreitä ja soikeita peltoraunioita sekä pitkulaisia kiviaitoja/-valleja. Se ajoittuu todennäköisesti 1700-luvun alkuun tai vanhemmaksi.

VARK-perustelut:

Laaja ja vaikuttava historiallisen ajan peltorauniokohde. Kohde on oiva esimerkki pohjoisen maatalouden sopeutumiskyvystä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000012087>

787. Haapaoja 101107**Kunta:** Oulu**Kohde:** Haapaoja**Tyyppi:** asuinpaikat**Ajoitus:** kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pienellä jyrkkäreunaisella saarekkeella sijaitseva neoliittisen kivikauden asumuspainannekohde. Yksi iso (pohja 8 x 15 m) ja kaksi pienempää ja matalampaa asumuspainannetta (halkaisijat 5 m ja 8 m) täyttävät lähes koko lakialueen. Rakentamisen seurauksena saaren lakitasanteesta on muotoutunut neliön muotoinen. Rannansiirtymään perustuvan arvion mukaan kohde on ollut asuttuna noin 2750 eaa. tienoilla.

VARK-perustelut:

Pieni ja tiiviisti rakennettu kolmen asumuspainanteen kohde, jotka täyttävät pienen jyrkkäreunaisen saaren koko laen. Kohde on hyvin säilynyt ja paikalla on helppo ymmärtää kohteen asutuksen sijaintiympäristö.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000031615>

788. Hailuodon vanha kirkko 100893

Kunta: Hailuoto

Kohde: Hailuodon vanha kirkko

Tyyppi: hautapaikat; kirkkorakenteet

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen

Lyhyt kohdekuvaus:

Toinen varmuudella tunnettu ja tutkittu keskiaikainen hautausmaa ja kirkonpaikka Pohjois-Pohjanmaalla. Hailuodon kappeli oli olemassa viimeistään 1400-luvulla, mutta mahdollisesti jo 1300-luvulla. Paikalla on kahden kirkon perustukset (keskiaikaisen ja 1620-luvulla rakennetun), joiden alueelta on tutkittu yli 80 hautausta.

VARK-perustelut:

Harvinainen keskiaikainen kirkollinen kohde, jonka arkeologinen aineisto on tärkeässä osassa pohjoisten rannikkoalueiden keskiajan asutuksen ja kirkollisen kehityksen tutkimuksessa.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=72010005>

789. Halosentörmä 100843

Kunta: Muhos Oulu

Kohde: Halosentörmä

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Poikkeuksellisen laaja varhaismetallikautinen asuinpaikka-alue, jonka löytöalueet ovat ajan kohteille tyypillisesti pesäkkeisiä. Kaivauksissa kohteelta on löydetty kiviesineitä, sulatusupokkaita ja sekä asbestisekoitteista keramiikkaa että tekstiilikeramiikkaa. Kaivauksissa löydettyjen liesien lisäksi alueella on havaintoja pyöreistä ja pitkulaisista asumuspainanteista. Alueen merkittävyyttä lisää kohteen viereltä tutkittu ainutlaatuinen rakenteeton pronssikauden polttohautaus (Oulu Hangaskangas), josta oli löytöinä pronssitikarin kappaleita sekä kivi- ja luuesineitä.

VARK-perustelut:

Poikkeuksellisen laaja ja rikaslöytöinen varhaismetallikauden asuinpaikka-alue, joka on pääosin hyvin säilynyttä. Asuinpaikka on Pohjois-Pohjanmaan varhaismetallikauden ehdottomia avainkohteita.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=494010040>

790. Haminakallio 100537

Kunta: Kalajoki

Kohde: Haminakallio

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: kivikautinen; pronssikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Omaleimainen neljän pitkän ja matalan pronssikautisen röykkiön kohde. Kaikki röykkiöt on tehty rikkonaiseen kalliomaastoon pienialaisten pahtojen jyrkemmille pohjois-/koillisreunoille. Röykkiöiden koko vaihtelee 2–3 x 9–12 m välillä. Ne ovat matalia, ja koostuvat vain 1–3 kivikerrasta. Mielenkiintoisena piirteenä kaksi röykkiöstä on rakennettu pitkän sivun suuntaisen kallioraon päälle siten, että kallion halkeama on täytetty kivillä.

VARK-perustelut:

Omaleimainen ja harvinainen neljän pitkän röykkiön kohde. Kohteen ympäristö on hyvin säilynyttä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=208010017>

791. Hangasräme Jättiläiskangas 100607

Kunta: Kalajoki

Kohde: Hangasräme Jättiläiskangas

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; pronssikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kaksi pronssikautista röykkiötä: iso kehäröykkiö (halkaisija 12 m) ja pieni keskuskivellinen röykkiö (halkaisija 5 m).

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt kahden erilaisen röykkiön kohde, jonka ympäristö kuvastaa hyvin röykkiöiden rakennusajan luonnonympäristöä. Tutkimattomalla kohteella on melko runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=208010016>

792. Hankopalo 100857

Kunta: Ii

Kohde: Hankopalo

Tyyppi: kivrakenteet

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pieneen rakkakivikkoon raivattu pientä jätinkirkkoa muistuttava kivikehä (raivattu ala 2,5 x 4 m, kivikehän ulkoreuna 8 x 12 m), ja iso ympärysvallillinen rakkakuoppa (halkaisija 2,8 m). Rakenteiden ja rannankorkeuden perusteella kohde ajoittuu neoliittiselle kivikaudelle.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt kivikautinen kohde, jossa pienikokoinen kehävalli ja suurehko rakkakuoppa osoittavat hyvin kivikkoon raivattavien rakennetyyppien koon suurta vaihtelua.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=139010020>

793. Hautakankaan VARK-alue 100512

Kunta: Tyrnävä

Kohde: Hautakangas

Tyyppi: asuinpaikat; kivrakenteet; maarakenteet; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittiselle kivikaudelle ajoittuva pohjaltaan soikea jätinkirkko (ulkomitat 45 x 48 m). Sen sisäpuolen pohjoisen ja idän välisessä sektorissa on kivikkoon raivattuja asumusten pohjia (8 kpl).

Muinaisjäännöskohteeseen kuuluu myös muita rakenteita, jotka sijaitsevat yli 50 metrin päässä jätinkirkosta. Jätinkirkko on rajattu VARK-kohteeksi muusta kohteesta erilleen. Kohdetta ei ole tutkittu kaivauksin.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt jätinkirkko, jossa kehävalliin yhdistyvät sisäpuolelle kivikkoon raivatut asumusten pohjat (asumuspainanteet). Kohdetyyppi on harvinainen, ja sillä on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000018802>

794. Hevoskarin VARK-alue 100267

VARK-alueen perustelu:

Kalajoen ulkosaaristossa sijaitseva historiallisen ajan monipuolinen kohdekokonaisuus, johon kuuluu kaksi kalastustukikohtaa ja runsaasti niihin liittyviä rakenteita (jatulintarha, erilaisia latomuksia, rakkakuoppa, väliaikaiseen majoituksen käytettyjen majojen perustuksia eli tomtning-jäännöksiä ja verkkotelineiden tukikiveyksiä). Rakenteet ajoittuvat todennäköisesti 1700–1800-luvuille. Kohteille on luotu yhdistävä VARK-alue.

Kunta: Kalajoki

Kohde: Hevoskari

Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=429010005>

Kunta: Kalajoki

Kohde: Hevoskari 2

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000038304>

Kunta: Kalajoki

Kohde: Hevoskari 4

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000038349>

Kunta: Kalajoki

Kohde: Hevoskari 5

Tyyppi: kivirakenteet; puolustusvarustukset

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000038351>

Kunta: Kalajoki

Kohde: Hevoskari 3

Tyyppi: kivirakenteet; kivirakenteet; kulkuväylät

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000038377>

795. Hiidenkangas 100788

Kunta: Ii

Kohde: Hiidenkangas

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet

Ajoitus: kivikautinen; pronssikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pitkäröykkiö (5 x 16 m), pyöreä röykkiö (halkaisija 6 m), suorakiteen muotoinen latomus (2 x 2,5 m) ja asuinpaikka-alue, jotka sijaitsevat kivikkoisen kankaan laella. Kohde ajoittuu kivi- ja pronssikauden taitteeseen, ja se on sijainnut aikoinaan saarella. Erilaisten kivirakenteiden ja asuinpaikan yhdistelmä on harvinainen kohdetyyppi. Kohdetta on tutkittu kaivauksin.

VARK-perustelut:

Erityyppisistä röykkiöistä ja asuinpaikasta koostuva kivi- ja pronssikauden taitteen kohde edustaa harvinaista kohdetyyppiä ja ajanjaksoa, johon ajoittuvien tunnettujen asuinpaikkojen määrä on hyvin pieni.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=139010015>

796. Hiidenlinna 100752

Kunta: Kalajoki

Kohde: Hiidenlinna

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Avorakkaan raivattu neoliittiselle kivikaudelle ajoittuva jätinkirkko, jonka ympärysvallirakenne on kooltaan noin 30 x 50 metriä. Ympärysvallissa on aukot jokaisen sivun keskiosissa. Vallien sisäpuolella ja lyhyiden päätyjen ulkopuolella on kivikkoon raivattuja asumuspainanteita ja röykkiömäisiä keskuskuopparakenteita.

VARK-perustelut:

Omaleimainen avorakkaan rakennettu jätinkirkkokohde, jossa on runsaasti rakenteita sekä jätinkirkon ympärysvallin sisä- että ulkopuolella. Kohde on pääosin hyvin säilynyt. Sen eteläpuolella sijaitsevan rinteen vanha maa-aineksen otto alue ei juuri häiritse kohteen sijoittumisen ymmärtämistä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=95010003>

797. Hiidenvaara 2:n VARK-alue 100269

Kunta: Oulu

Kohde: Hiidenvaara 2

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jonka alueella ainakin 37 asumuspainannetta sekä parikymmentä maakuoppaa. Asumuspainanteet sijaitsevat hyvin säilyneellä metsäalueella tiiviissä keskittymässä. VARK-alueeksi on rajattu asuinpaikan parhaiten säilynyt eteläisempi osa. Rannansiirtymiseen perustuvan ajoituksen perusteella asuinpaikka on ollut asuttuna noin 3000 eaa.

VARK-perustelut:

Maastollisesti hieno kohde edustaa rannikkosidonnaista neoliittisen kivikauden asutuskeskittymää. Hyvin säilyneellä ja tutkimattomalla kohteella on muodoltaan erilaisia asumuspainanteita.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=84010021>

798. Iin Hamina 101001

Kunta: Ii

Kohde: Iin Hamina

Tyyppi: hautapaikat; kirkkorakenteet; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen

Lyhyt kohdekuvaus:

lijoen suun kauppapaikan yhteydessä sijainnut kirkko- ja hautausmaa, joka on ollut käytössä 1400- ja 1500-luvuilla. Kyseessä on toinen Pohjois-Pohjanmaan tunnetuista keskiaikaisista kirkonpaikoista. Kohde sijaitsee asuinalueella, ja suuri osa kohteesta on oletettavasti ainakin osittain myöhemmän maankäytön tuhoamaa.

VARK-perustelut:

Harvinainen ja tutkimuksellisesti merkittävä kohdetyyppi. Se korostaa läheisen Illinsaaren rautakauden lopun ja keskiajan alun kalmisto ja asuinpaikkakohteiden kanssa lijoen suiston merkitystä tuon ajan keskuspaikkana.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000011507>

799. Illinsaaren muinaisjäännökset 100510**VARK-alueen perustelu:**

Meren läheisyydessä, lijoen keskellä sijaitsevalta Illinsaarelta on useita rautakauden loppuun ja keskiajan alkuun ajoittuvia löytöjä. Kaksi 1100–1300-luvuille ajoittuvaa kohdetta, joista on saatu enemmän tutkimustietoa, valittiin edustamaan saaren poikkeuksellista löytökeskittymää. Toinen kohteista on pakanallisia ja kristillisiä haudauksia sisältävä kalmisto, ja toinen samaan aikaan ajoittuva asuinpaikka. Molemmat kohteet ovat poikkeuksellisen merkittäviä Perämeren esihistoriallisen ja historiallisen ajan taitteen tutkimukselle.

Kunta: li

Kohde: li Illinsaari Suutarinniemi

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000019094>

Kunta: li

Kohde: Illinsaari 3 (Pirttitörmä)

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000023381>

800. Ilvessalonmäki 100875

Kunta: Merijärvi

Kohde: Ilvessalonmäki

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: esihistoriallinen; kivikautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Ilvessalon omaperäinen röykkiö (päihin kapeneva, koko 3 x 5 m) on tutkittu. Kaivauksissa paljastettiin röykkiöstä ympäristöön lähtevät reunoiltaan kivetyt polut (pituudet noin 10 ja 15 m) ja röykkiön päätyjen pystykivet, jotka nostettiin pystyyn kaivausten jälkeen röykkiön ennallistuksessa. Vaikka kohteen ajoitukseksi on ajateltu kivikautta paikalta löydettyjen kvartsi-iskosten ja esineiden takia, myös tavanomaisempi varhaismetallikautinen ajoitus on mahdollinen joen saarella sijaitsevalle kohteelle.

VARK-perustelut:

Kokonaan tutkittu ja ennallistettu röykkiö, jonka rakenteelliset piirteet ovat poikkeukselliset. Kohde on näyttävä, ja sen sijoittuminen maastoon on mahdollista ymmärtää kohteella.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=483010001>

801. Iso Sarvikankaan ja Häränhalmemaan asumuspainanteet 100265

VARK-alueen perustelu:

Kolmella vierekkäisellä suosaarekkeella sijaitsevan neoliittisen kivikauden asuinpaikoista koostuva kokonaisuus. Kaikilla kohteilla on asumuspainanteita. Kohteiden sijainti havainnollistaa hyvin asutuksen aikaista sijoittumista meren lahden saariin.

Kunta: Tyrnävä

Kohde: Iso Sarvikangas 1

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000014499>

Kunta: Tyrnävä

Kohde: Iso Sarvikangas 2

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000014500>

Kunta: Tyrnävä

Kohde: Häränhalmemaa

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000031634>

802. Isokankaan asumuspainanteet 100259

VARK-alueen perustelu:

Yhtenäinen kivikauden lopulle ajoittuvia asumuspainanteita sisältävien asuinpaikkojen alue.

Kunta: li

Kohde: Isokangas W 1 (Yli-li)

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet; maarakenteet

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010049>

Kunta: li

Kohde: Isokangas W 3 (Yli-li)

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000023722>

Kunta: Ii

Kohde: Isokangas W 4 (Yli-Ii)

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000023723>

Kunta: Ii

Kohde: Isokangas W 5 (Yli-Ii)

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000023724>

803. Isoniemi 100973

Kunta: Oulu

Kohde: Isoniemi

Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Hyvin säilynyt historiallisen ajan jatulintarha (halkaisija 7 m, kivikehiä 11), joka valokuvien perusteella edustaa lähinnä jatulintarhojen ristikeskustaista muotoa. Tarha on tehty päänkokoisista tai hieman pienemmistä kivistä. Se on ainoa Pohjois-Pohjanmaan mantereella säilynyt jatulintarha.

VARK-perustelut:

Alueellisesti hyvin harvinainen, helposti saavutettava ja näyttävä kohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=84010005>

804. Iso-Pöyliö 100765

Kunta: Kuusamo

Kohde: Iso-Pöyliö

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Iso-Pöyliö -nimisen lammen saaresta on tavattu esineistöä, jonka perusteella paikalla on tulkittu olevan 1600-luvulle ajoittuva metsäsaamelainen ruumishauta. Paikalta on saatu talteen muun muassa vaskisormuksia, vaskiketjun kappaleita, pronssirenkaita ja -riipuksia, pronssiristi sekä raha 1600-luvulta. Löytöjen perusteella hauta on tulkittu tietäjän eli niin sanotun noidan haudaksi. Kohde on historiallisesti merkittävä.

VARK-perustelut:

Hyvin harvinainen hautalöytö, jolla on merkittävä lähdearvo pohjoisen Suomen varhaisen historiallisen ajan tutkimukselle.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=305010075>

805. Julma-Ölkky 100618

Kunta: Kuusamo

Kohde: Julma-Ölkky

Tyyppi: taide, muistomerkit

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Suomen pohjoisin kalliomaalaus, jossa on kuvattuna hirvi ja sen ympärillä ainakin kaksi selvää ihmishahmoa. Neoliittiselle kivikaudelle ajoittuva maalaus on tehty rotkojärven kalliuseinään noin 1,5 metrin korkeudelle veden pinnasta.

VARK-perustelut:

Suomen pohjoisin tunnettu kalliomaalaus, joka sijaitsee kansallispuistossa täysin säilyneessä ympäristössä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=305010116>

806. Juntinkalliot 100880

Kunta: Pyhäjoki

Kohde: Juntinkalliot

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: pronssikautinen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Röykkiökalmisto, joka ajoittuu rannansiirtymisajoituksen perusteella aivan pronssikauden alkuun. Kaikki röykkiöt ovat matalia (6 kpl, korkeus 30–50 cm). Niistä kaksi on vallimaista pitkäröykkiöltä (2,5 x 10 m ja 2,5 x 7 m), jotka ovat molemmat hyvin säilyneitä. Muut ovat muodoltaan epämääräisempiä ja osin pengottuja.

VARK-perustelut:

Melko hyvin säilynyt röykkiökalmisto, joka sijaitsee korkean kallion laella. Rakennusaikana röykkiöt ovat sijainneet meren rannalla. Tutkimattomalla kohteella on vähintään melko paljon tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=625010019>

807. Juorkuna Kiviniemi 101219

Kunta: Utajärvi

Kohde: Juorkuna Kiviniemi

Tyyppi: hautapaikat; maarakenteet

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Niemessä sijaitseva 1700-luvulta 1860-luvulle käytössä ollut hautausmaa, jossa on ollut katolla varustettuja kammiohautoja. Hautojen puurakenteet ovat nykyisin jo lahonneet. Kyseessä ei ole kirkollinen kohde, vaan ennemminkin kyläkalmisto. Niemen poikki kulkeva kiviaita rajaa hautausmaa-alueen.

VARK-perustelut:

Historiallisen ajan kyläkalmisto, jossa on sijainnut katolla varustettuja kammiohautoja. Nuori hautausmaa ilman kirkollista rakennusta on harvinainen.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000015983>

808. Jättiläissaari 100908

Kunta: Muhos

Kohde: Jättiläissaari

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: esihistoriallinen; kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pyöristyneen suorakaiteen muotoinen jätinkirkko (ulkomitat 12 x 17 m), joka sijaitsee suon keskellä olevan saaren korkeimmalla kohdalla. Kohde on tarkemmin ajoittamaton, mutta se sijaitsee yli 20 metriä korkeammalla kuin suurin osa jätinkirkoista, jotka sijaitsevat lähellä noin 3500 eaa. ajoitettua rantapintaa.

VARK-perustelut:

Pieni tarkemmin tutkimatton jätinkirkko sijaitsee avosuon keskellä pienessä saarella. Sen sijainti kuvastaa hienosti kohteen todennäköisen käyttöajan ympäristöä, jolloin kohde on ollut avoveden ympäröimänä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=494010001>

809. Kahlottimenkallio 100692

Kunta: Merijärvi

Kohde: Kahlottimenkallio

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: esihistoriallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kymmenen erilaista kiviröykkiötä (halkaisija 4–8 m, korkeus 50–70 cm) ja latomusta (1,2 x 2,5 m – 2 x 3 m), jotka sijaitsevat kallioisella niemekkeellä joen mutkassa. Röykkiöt on tehty avokalliolle, mutta latomukset on tehty kallioden välisiin notkelmiin. Tutkimatton kohde sijaitsee kivikauden meren rannan korkeuksilla, mutta kohdetyyppi ja sijainti joen läheisyydessä viittaa ennemmin varhaismetallikautiseen ajoitukseen. Rakenteet ovat todennäköisesti hautauksia.

VARK-perustelut:

Sekä maisemallisesti että rakenteidensa puolesta erittäin näyttävä röykkiö- ja latomuskohde, jolla huomattava tutkimuksellinen potentiaali. Kohde ajoittuu todennäköisesti varhaismetallikaudelle.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=483010007>

810. Kangaslammi NE 100976

Kunta: Ii

Kohde: Kangaslammi NE

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Muodoltaan vaihtelevia röykkiöitä, joissa kaikissa on isommista kivistä ja maakivistä tehty reuna, ja sisäosa täytetty pienemmillä kivillä. Kivillä täytetyn alueen koko vaihtelee 1–2 x 1,5–3 metrin välillä. Matalat röykkiöt sijaitsevat kivikkoisella kankaalla jyrkän rantatörmän reunan läheisyydessä. Löytökorkeuden ja rakennetyypin perusteella ne ajoittuvat todennäköisesti vanhemmalle rautakaudelle. Kohdetta ei ole tutkittu kaivauksin.

VARK-perustelut:

Matalia röykkiöitä, jotka löytökorkeuden ja tyyppien perusteella ajoittuvat todennäköisesti vanhemmalle rautakaudelle. Kohde on hyvin säilynyt ja tutkimaton.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=139010042>

811. Kastelli Linnakangas 100844

Kunta: Raase

Kohde: Kastelli Linnakangas

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittiselle kivikaudelle ajoittuva Suomen suurin jätinkirkko, jonka kehävalli (ulkomitta 36 x 62 m) on paikoin lähes kaksi metriä korkea. Noin 10 metriä leveän kehävallin läpi kulkee kuusi porttiaukkoa. Jätinkirkon ympärillä on laaja muinaisjäännösalue, johon kuuluu asumuspainanteita, röykkiöitä (keskuskuopalla ja ilman), palaneiden kivien kasoja, kuoppajäänteitä ja rakenteeton asuinpaikkapinta. Kohde on koko Pohjois-Euroopan monumentaalisimpia kivikauden kohteita.

VARK-perustelut:

Pohjois-Euroopan monumentaalisimpia neoliittisen kivikauden kohteita. Kohde on laaja, poikkeuksellisen hyvin säilynyt ja sillä on suuri tutkimuspotentiaali.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=582010001>

812. Kattaisenvaara 101061

Kunta: Taivalkoski

Kohde: Kattaisenvaara

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Hyvin säilynyt ja edustava esihistoriallinen pyyntikuoppajärjestelmä (pituus 400 m), johon kuuluu 31 kooltaan vaihtelevaa pyyntikuoppaa (halkaisija yleensä noin 2 m). Kuopat sijaitsevat hiekkaharjulla, jota pitkin kulkee nykyisin retkeilyreitti.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja edustava 31 pyyntikuopan muodostama järjestelmä, joka sijaitsee sille tyypillisessä ympäristössä. Retkeilyreitin varrella sijaitseva kohde on helposti saavutettavissa.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppe.fi/vark.aspx?id=1000013312>

813. Kaukaoja 101025

Kunta: Oulu

Kohde: Kaukaoja

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jolla on 36 asumuspainannetta, on Pohjois-Pohjanmaan laajimpia asumuspainannekohteita. Rantakorkeuden perusteella kohde ajoittuu tyypillisen kampakeramiikan aikaan. Asumuspainanteet ovat pyöreitä tai soikeita (halkaisija 4–10 m). Koon suhteen yleisimmät kokoryhmät ovat halkaisijaltaan 10 metrin ja 6 metrin kohdalla.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt, edustava ja neoliittisen kivikauden asumuspainannekohde. Näin laajat ja hyvin säilyneet kokonaisuudet ovat suhteellisen harvinaisia, ja niillä on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppe.fi/vark.aspx?id=1000031622>

814. Keskimmäisenkangas 100580

Kunta: Oulu

Kohde: Keskimmäisenkangas

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet

Ajoitus: esihistoriallinen; kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Omaleimainen rakkakivikon laelle rakennettu kohde, jossa keskiosaltaan syvä (1 m) kaksoisvallillinen jätinkirkko (laajuus 15–20 x 25 m), kaksi asumuspainannetta ja viisi rakkakuoppaa. Kohteen rannansiirtymiseen perustuva ajoitus välille 5000–4000 eaa. on huomattavasti muita jätinkirkkokohteita vanhempi, ja siksi vaikuttaa todennäköiseltä, että kohde ei ole rantasidonnainen samalla tavalla kuin muinaisen merenrannalla sijaitsevat kohteet.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt, tiivis ja rakenteiltaan monipuolinen rakkakivikkoon rakennettu asumiseen ja varastointiin liittyvä kohde. Sen sijainti on poikkeuksellinen, mutta sekä rannansiirtymän mahdollistama ajoitus että vastaavien rakenteiden tunnettu ajoitus viittaavat ajoittumiseen neoliittiselle kivikaudelle.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=973010038>

815. Kettukangas 100916

Kunta: Raahen

Kohde: Kettukangas

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Poikkeuksellisen monipuolinen neoliittisen kivikauden kohde, jossa on jätinkirkko (alkuperäinen koko 20 x 30 m, 40 % tuhoutunut soranotossa), röykkiöitä (31 kpl, keskikoko noin 4 x 6 m, korkeus 30–110 cm), palaneiden kivien kasoja (16 kpl, halkaisija 2,5–8 m, korkeus 30–110 cm) ja asumuspainanteita (30 kpl, keskikoko 6 x 8,5 m). Lisäksi paikalla on kivikauden rantavyöhykkeellä rinteeseen kivistä raivattuja uria, jotka on tulkittu rantautumisessa käytetyiksi venepaikoiksi.

VARK-perustelut:

Maan pinnalle havaittavien rakenteiden osalta poikkeuksellisen monipuolinen neoliittisen kivikauden asuinpaikka. Kohde on osin tuhoutunut soranotossa, mutta säilynyt osa on erittäin hyvin säilynyt ja edustava.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=678010014>

816. Kierikinkankaan VARK-alue 100270

Kunta: Oulu

Kohde: Kierikinkangas

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Entisen Kierikkikosken vierellä sijainnut neoliittisen kivikauden asuinpaikka, joka on osin tuhoutunut maa-aineksen otossa. Kohde on laaja-alainen ja laajasti tutkittu. Asuinpaikan hyvin säilynyt osa, jolla sijaitsee ainakin 30 muodoltaan pyöreää tai soikeaa asumuspainannetta (halkaisija 5–7 m, syvyys 50 cm), on

valtakunnallisesti merkittävä.

VARK-perustelut:

Laaja-alainen ja laajasti tutkittu kivikautinen asumuspainannekohde, jonka eteläosassa sijaitsevan niemekkeen alue on hyvin säilynyt. Kohde on keskeinen osa Yli-lin kivi- ja rautakauden kokonaisuutta.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010028>

817. Kiurunkangas 101148

Kunta: Sievi

Kohde: Kiurunkangas

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen; rautakautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Rautakautinen asuinpaikka, joka sijaitsee kuivatun järven saarekkeessa. Löytöjen (pronssiset linturiipus, neulan katkelma ja vyön- tai hihnanhelat sekä rautaiset veitsi, silmäkirves ja putkikirves) perusteella osin tutkittu asuinpaikka ajoittuu keskiselle ja myöhemmälle rautakaudelle. Alueelta on viitteitä myös kivi- tai varhaismetallikautisesta toiminnasta.

VARK-perustelut:

Pohjois-Pohjanmaalla sijaitseva pitkään käytössä ollut keskisen ja myöhäisen rautakauden asuinpaikka on harvinainen, ja se on merkityksellinen kohde koko pohjoisemman Suomen rautakauden tutkimukselle.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000034214>

818. Kiviharju 100533

Kunta: Ii

Kohde: Kiviharju

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: rautakautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja varhaismetallikautinen keittokuoppa-alue, jossa on kartoitettu yli 100 kuoppaa. Näistä noin 60 sijaitsee tiiviinä ryppäänä. Harjun reunalla sijaitseva kohde on sijainnut käyttöaikanaan meren saarella. Suhteellisen hyvin säilyneellä alueella toisiaan seuraavat muinaiset rantaterassit ovat havaittavissa ja kohteen muinainen ympäristö on helppo ymmärtää. Kaksi kuopista on tutkittu kaivauksin ja radiohiiliajoitettu.

VARK-perustelut:

Poikkeuksellisen laaja ja siten harvinainen keittokuoppakohde, joka sijaitsee kohteen ymmärtämistä tukevassa ympäristössä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=139010012>

819. Kivisuo etelä 100590

Kunta: Oulu

Kohde: Kivisuo etelä

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jossa on noin 30 asumuspainannetta. Pääosa asumuspainanteista sijaitsee ryhmittyneenä seitsemään erilliseen ryhmään, jossa kussakin painanteet muodostavat tiiviin lähes rivitalomaisen rivin (pituus noin 30–40 m). Lisäksi alueella on muutamia yksittäisiä asumuspainanteita.

VARK-perustelut:

Laaja ja hyvin säilynyt asuinpaikka, jolla on useampi rivitalomainen tiivis asumuspainannerivi, on harvinainen ja tutkimuksellisesti hyvin mielenkiintoinen kohdetyyppi.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppe.fi/vark.aspx?id=1000009292>

820. Konttikangas Kuisuo 100645

Kunta: Oulu

Kohde: Konttikangas Kuisuo

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: esihistoriallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Avorakassa ja rakan metsittyneessä osassa sijaitseva kohde, joka koostuu noin 20 rakkakuopasta (halkaisija 2,5 m) ja 3–4 vallillisesta kehäryökyöstä (halkaisija 4,5–8 m, keskuskuopan halkaisija 2–3,5 m, keskuskuopan syvyys 1 m saakka). Kohde on ei ole toistaiseksi ajoitettavissa tarkemmin kuin vain yleisesti esihistorialliseksi.

VARK-perustelut:

Laaja ja hyvin säilynyt rakkakuoppa- ja kehäryökyökohte.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppe.fi/vark.aspx?id=972010039>

821. Kudelmakangas 100988

Kunta: Oulu

Kohde: Kudelmakangas

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: esihistoriallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Vaikuttava kymmenen tarkemmin ajoittamattoman röykkiön muodostama kokonaisuus. Röykkiöt sijaitseva vajaan kahden sadan metrin matkalla selväpiirteisen harjun korkeimmalla keskiharjanteella. Röykkiöt (halkaisija 4–10 m, korkeus 30–100 cm) ovat pohjaltaan pääosin pyöreitä ja vastaavat tyypiltään lähinnä rannikon pronssikaudelle ajoittuvia röykkiöitä. Kohteen poikkeuksellisen korkea sijaintiasema viittaa siihen, ettei kyseessä ole merenrantakohde vaan ennemmin viereiset suoalueet ovat olleet vielä järvinä kohteen käyttöaikana.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja vaikuttava kymmenen röykkiön kokonaisuus, jolla on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=567010002>

822. Kurkiniemensaari 101034

Kunta: Siikalatva

Kohde: Kurkiniemensaari

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Poikkeuksellinen neoliittisen kivikauden asumuspainannekohde sijaitsee reunoiltaan hyvin jyrkällä ja erittäin kivikkoisella pienellä suosaarekkeella. Kivikkoon raivatut asumuspainanteet (koko halkaisijaltaan 4 m ja 9 m väliltä) täyttävät kehämäisesti koko saaren lakialueen. Asumusten pohjat on tehty raivaamalla poikkeuksellisen suurikokoisia kiviä. Kohteen sijainti havainnollistaa hyvin sen asutusaikaista sijaintia meren saarella.

VARK-perustelut:

Pienellä ja kivikkoisella saarella sijaitseva poikkeuksellinen neoliittisen kivikauden asumuspainannekohde. Kohteella on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000028475>

823. Kuuselankankaan VARK-alue 100271

Kunta: Oulu

Kohde: Kuuselankangas

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Merkittävä ja laajasti tutkittu neoliittisen kivikauden asuinpaikka. Alun perin alueella on sijainnut noin 30 asumuspainannetta, mutta nykyisin jo tutkitulla alueella sijaitsee vapaa-ajan asuntoja. VARK-alueeksi on valittu hyvin säilynyt asuinpaikan osa, jolta on löydetty kivikaudelle ajoittuva kupariveitsi.

VARK-perustelut:

Merkittävän ja laajasti tutkitun asuinpaikan hyvin säilynyt osa, joka on osa Yli-lin kivikauden kokonaisuutta.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010043>

824. Käyräkankaan VARK-alue 100273

Kunta: Tyrnävä

Kohde: Käyräkangas

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Poikkeuksellisen laaja ja monipuolinen neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jossa on kaksi jätinkirkkoa (ulkomitoiltaan 10 x 31 m ja 15 x 29), röykkiöitä ja kehäröykkiöitä (halkaisija 4–8 m, korkeus 40–100 cm), lukuisia asumuspainanteita ja mahdollisia keittokuoppia (3 kpl). Varsinkin asuinpaikan pohjoisosan asumuspainannealue on maastoltaan eheä ja poikkeuksellisen näyttävä.

VARK-perustelut:

Poikkeuksellisen laaja ja monipuolinen neoliittisen kivikauden kohde, joka on osa ainutlaatuista Tyrnävän jätinkirkko- ja asumuspainannekokonaisuutta. Hyvin säilyneellä kohteella on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=425010012>

825. Lamminoja 101065

Kunta: Haapajärvi

Kohde: Lamminoja

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Suopellossa säilynyt neoliittiselle kivikaudelle ajoittuva liistekatiska. Kohdetta on tutkittu arkeologisesti, ja katiskan liiste on ajoitettu radiohiiliajoituksella välille 3480–3110 eaa.

VARK-perustelut:

Neoliittiselle kivikaudelle ajoittuva liistekatiska, jonka osat ovat poikkeuksellisesti yhä säilyneenä paikallaan pystyssä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000018519>

826. Lapinsalmi 101123

Kunta: Vaala

Kohde: Lapinsalmi

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Lapinpato muodostuu kahdesta salmeen tehdystä kivisestä patorakennelmasta (pituus noin 270 m, korkeus noin 50 cm, leveys 1,5–2,5 m), jotka ovat noin kahden metrin etäisyydellä toisistaan. Lähempänä maantiesiltaa sijaitseva pato on yhtenäisempi ja paremmin säilynyt. Siinä on lukuisia aukkoja pyydyksiä varten (leveys 1–4 m). Kalapadon puiset osat eivät ole säilyneet. Pato on näkyvillä vain poikkeuksellisen matalalla vedellä. Nykyinen pato on oletettavasti historialliselta ajalta, mutta se lienee rakennettu samalle paikalle useaan otteeseen uudestaan.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt esimerkki lapinpadosta, joka on Oulujärven vesistön alueella suhteellisen harvinainen kohdetyyppi.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppe.fi/vark.aspx?id=785010050>

827. Latokangas 100579

Kunta: Oulu

Kohde: Latokangas

Tyyppi: asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: kivikautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja ja löytöaineistoltaan monipuolinen asuinpaikka, joka on ehdottomasti Pohjois-Pohjanmaan neoliittisen eli keraamisen kivikauden alkuvaiheen tärkeimpiä kohteita. Asuinpaikalta on löydetty Suomen vanhimpia saviastioita edustavaa keramiikkaa (vanhempaa varhaiskampakeramiikkaa, Säräisniemi 1 keramiikkaa) ja hieman nuorempaa aineistoa (varhaista asbestisekoitteista keramiikkaa ja Suomen nuorinta Sär-1 keramiikkaa). Lisäksi alueella on ollut nuorempaa neoliittisen kivikauden ja varhaismetallikauden asutusta. Suuri osa asuinpaikka-alueesta on tuhoutunut maa-aineksen otossa, mutta tutkimatonta aluetta on vielä runsaasti jäljellä.

VARK-perustelut:

Varhaisen keraamisen kivikauden tärkeimpiä asuinpaikkoja, joka on poikkeuksellisen laaja-alainen, pitkään asutettu ja löydöiltään monipuolinen. Kaivauksin tutkitussa asuinpaikassa on vielä runsaasti tutkimatonta hyvin säilynyttä aluetta.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppe.fi/vark.aspx?id=973010028>

828. Linnansaari 101091

Kunta: Oulu

Kohde: Linnansaari

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

1590-luvulla perustettu Suomen pohjoisin Vaasa-ajan linna. 1600-luvun alussa linnaa ympäröi kahdelta sivulta kivimuuri ja kahdella sivulla oli puuvarustus. Linnassa on ollut sekä puisia että kivisiä rakennuksia. Venäläiset polttivat linnan puiset osat vuonna 1715, ja ruutivaraston räjähdys tuhosi linnan kivirakenteet vuonna 1792. Nykyisin linnasta on säilyneenä eteläisen kaupungin puoleisen sivun maavalli (pituus noin 80 m, leveys noin 17 m, korkeimmillaan 4 m) ja osa muita kivirakenteita. Alue on ollut hoidettua puistoaluetta 1870-luvulta alkaen.

VARK-perustelut:

Melko hyvin säilynyt Vaasa-ajan pohjoisin linna, jonka rakenteista osa on yhä säilyneenä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000006101>

829. Linnasaari (Kiiminki) 100831

Kunta: Oulu

Kohde: Linnasaari (Kiiminki)

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittiselle kivikaudelle ajoittuva suorakaiteen muotoinen jätinkirkko (24 x 34 m, vallin leveys 5–8 m, vallin korkeus 60–90 cm), joka sijaitsee suoalueen keskellä kohoavan moreenisaaren korkeimmalla kohdalla. Kivikehän ulkopuolella erottuu paikoin 2–3 vähäisempää ulkovallia. Tutkimuksissa jätinkirkon sisältä on löydetty isketty kiviesineistöä ja liuske-esineiden kappaleita.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt jätinkirkko, jonka poikkeuksellisen näyttävä sijainti suon keskellä havainnollistaa asutusajan ympäristöä hienolla tavalla.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=255010001>

830. Lummelampi W 101124

Kunta: Taivalkoski

Kohde: Lummelampi W

Tyyppi: asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: kivikautinen; rautakautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Joen keskellä harjusaassa sijaitseva laaja asuinpaikka, jolla on ollut asutusta ainakin välillä noin 6000 eaa. – 0 eaa./jaa. ja raudan valmistusta rautakauden lopulla viikinkiajalla. Vanhin asutus ajoittuu mesoliittiseen kivikauteen, ja nuorempi neoliittiselle kivikaudelle ja varhaismetallikaudelle.

Paikalla on yhteensä 11 asumuspainannetta, joista 3 on pienempää (3 x 4 m, syvyys 20 cm) ja 8 on isompaa (6 x 7 m, syvyys 40–50 cm). Ainakin kaksi viidestä tutkituista asumuspainanteista on ajoitettu löytöjen ja

osin radiohiiliajoitusten perusteella varhaismetallikaudelle. Lisäksi asuinpaikalla on viisi pyyntikuoppaa (halkaisija 2,5–4 m), joista yksi on ajoitettu neoliittiselle kivikaudelle, ja kaksi raudanvalmistusuunia, joista toinen on varhaismetallikautinen ja toinen viikinkiaikainen.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt moniperiodinen kohde, josta on merkittäviä tutkimustuloksia ja jolla on edelleen suuri tutkimuspotentiaali. Kohteen ympäristö on hyvin säilynyttä ja se tukee kohteen ymmärtämistä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=832010063>

831. Makkarakangas 100789

Kunta: li

Kohde: Makkarakangas

Tyyppi: kivrakenteet

Ajoitus: esihistoriallinen; pronssikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pronssikautinen pitkäryöykkiö (5 x 18 m, korkeus 70 cm), jonka vierellä rakassa mahdollinen pieni asumuksen pohja (3 x 4 m) ja rakkakuoppia. Kangasmetsässä huuhtoutuneen harjun harjalla sijaitseva selkeä ryöykkiö on Pohjois-Pohjanmaan vaikuttavin pitkäryöykkiö.

VARK-perustelut:

Pohjois-Pohjanmaa edustavin pitkäryöykkiö. Vanhemmalle pronssikaudelle ajoittuva kohde on suhteellisen harvinainen, sillä maakunnasta tunnetaan alle kymmen pitkulaista ryöykkiötä. Kohde on hyvin säilynyt ja maisema tukee kohteen ymmärtämistä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=139010053>

832. Manamansalon Vanha hautausmaa 100929

Kunta: Vaala

Kohde: Manamansalon Vanha hautausmaa

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

1500-luvulle ajoittuva Oulunjärven vanhin kristillinen hautausmaa, jonka ensimmäinen 1550-luvulla rakennettu kirkko tuhoutui sodassa jo 1570-luvulla. Kirkonpaikan tarkkaa sijaintia ei tunneta. Hautausmaata on tutkittu kaivauksin, ja hautojen määrän ja tiheyden on katsottu viittaavan siihen, että hautausmaata on käytetty pitempään kuin paikalla on sijainnut historiallisista lähteistä tunnettu kirkko.

VARK-perustelut:

Oulunjärven vanhin kristillinen kirkon yhteydessä sijainnut hautausmaa. Harvinainen ja hyvin säilynyt kohde sijaitsee rakentamattomalla alueella.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=785010052>

833. Martinkanta 101336

Kunta: Vaala

Kohde: Martinkanta

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja ainakin 50 pyyntikuopan ketju, joka seuraa saaren tasalakisen kankaan jyrkkää itäreunaa yli kilometrin matkalla. Suurimmat pyyntikuopat ovat halkaisijaltaan 6,5 metriä ja 1,5 metriä syviä. Kohdetta ei ole ajoitettu tarkemmin, mutta todennäköisesti kyse on esihistoriallisesta kohteesta.

VARK-perustelut:

Laaja, hyvin säilynyt ja näyttävä pyyntikuoppaketju eheässä kangasmetsässä. Kohde on helposti saavutettavissa.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=785010051>

834. Miilukangas 100556

Kunta: Raahe Siikajoki

Kohde: Miilukangas

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jolla on yli viisikymmentä asumuspainannetta. Kohteessa on pyöreitä, soikeita ja joitakin suorakaiteen muotoisia asumuspainanteita (koko 4 x 4 m – 8 x 17 m, syvyys 30–70 cm). Ne sijoittuvat pääosin kahden perättäisen hiekkaharjanteena havaittavan muinaisen rantamuodostuman päälle. Kohde on hyvin säilynyt ja sillä on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

VARK-perustelut:

Laaja, hyvin säilynyt ja edustava neoliittisen kivikauden asumuspainnekohte.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=582010033>

835. Mustaperä 100961

Kunta: Taivalkoski

Kohde: Mustaperä

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Hyvin säilynyt neoliittisen kivilaudan asuuspainanne (6 x 14 m, syvyys 50–70 cm), josta löydetty palanut luu on ajoitettu 4320–3990 eaa. Kookas asumus ajoittuu varhaiselle neoliittiselle kivilaudalle, josta ei ole aiemmin tunnettu asuuspainanteita.

VARK-perustelut:

Suomen ainoa tunnettu varhaisneoliittinen asuuspainanne. Kohde on hyvin säilynyt ja sillä on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000020703>

836. Mäntyselän kivilaudan muinaisjäännökset 100507

VARK-alueen perustelu:

Mäntyselän jätinkirkko- ja asuuspainannekokonaisuus, jossa on mukana pienehkö rakkakivikkoon rakennettu jätinkirkko- ja rakkakuoppakohde, ja sen viereinen kookkaita asuuspainanteita sisältävä kohde. Alueen muinaiset rantamuodostumat ovat selkeästi havaittavia ja ne tukevat asutuksen aikaisen ympäristön ymmärtämistä.

Kunta: Oulu

Kohde: Mäntyselkä

Tyyppi: kivilaudanteet

Ajoitus: esihistoriallinen; kivilautainen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=84010026>

Kunta: Ii

Kohde: Mäntyselkä N 2

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivilautainen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010045>

837. Niilonkankaan muinaisjäännökset 100262

VARK-alueen perustelu:

Neoliittiselle kivilaudalle ajoittuva kohdekokonaisuus, johon kuuluu asuuspainanteita – mukana pari- ja rivitaloja – ja yksi jätinkirkko. Kohteet sijaitsevat Siikajoen ja Liminganjoen välisen suoalueen vierekkäisissä saarekkeissa, jotka ovat olleet aikoinaan saaria.

Kunta: Liminka

Kohde: Mustosenkangas

Tyyppi: kivilaudanteet

Ajoitus: esihistoriallinen; kivilautainen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=425010003>

Kunta: Liminka

Kohde: Niilonkangas

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000016043>

Kunta: Liminka

Kohde: Niilonräme 1

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000027143>

Kunta: Liminka

Kohde: Niilonräme 3

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000031647>

838. Nimisjärven esihistorialliset asuinpaikat 100513

VARK-alueen perustelu:

Nimisjärven alueen kivi- ja varhaismetallikautiset asuinpaikat ovat löydöiltään rikkaita ja varhaisen tutkimushistorian ansiosta merkittäviä. Entisessä Säräisniemen kunnassa sijaitsevien asuinpaikkojen löytöjen perusteella on nimetty kaksi esihistoriallista keramiikkatyyppiä. Nimisjärven kohderyppästä valittiin kolme kohdetta edustamaan alueen asuinpaikkoja.

Kunta: Vaala

Kohde: Nimisjärvi Sillankorva

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; kivikautinen; varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=785010008>

Kunta: Vaala

Kohde: Nimisjärvi Niemelänniemi

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen; varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=785010010>

Kunta: Vaala

Kohde: Nimisjoki Kaitanen

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=785010020>

839. Nähinmaa 100551

Kunta: Liminka

Kohde: Nähinmaa

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet; maarakenteet; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen; kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jolla on pitkiä ja kapeita asumuspainanteita, joiden ympärillä on valli (ulkomitat ovat 5 x 8–17 m), ja muutama pyöreähkö asumuspainanne (halkaisija 7 m). Kohde ajoittuu rannansiirtymän perusteella kivikauden lopulle. Yhden pitkän ja kapean asumuspainanteen löytöaineistossa on sekä asbestisekoitteista keramiikkaa että nuorakeramiikkaa. Tämä on harvinainen löytöyhdistelmä. Kohde on hyvin säilynyt, ja asuinpaikan taustan rakkakivikossa on yksi röykkiö.

VARK-perustelut:

Mielenkiintoinen pitkien ja kapeiden asumuspainanteiden kohde, joka omalta osaltaan osoittaa eri kulttuuripiireistä tulevien vaikutteiden sekoittumisen Pohjois-Pohjanmaan alueella kivikauden lopulla. Kohteella on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=425010045>

840. Näätävaara 101103

Kunta: Pudasjärvi

Kohde: Näätävaara

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kaksi lähekkäin sijaitsevaa ja isoa historiallisen ajan tervahautaa, sekä tulisijallisen tervapirtin perustus (pohjan koko 5 x 6 m). Kohde sijaitsee tervanpolttokohteille tyypillisesti suon reunalla.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja edustava historiallisen ajan tervanvalmistuksen kokonaisuus, joka sijaitsee tervanpolton sydänalueella.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000024908>

841. Paloharju 101023

Kunta: Taivalkoski

Kohde: Paloharju

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Varhainen mesoliittisen kivikauden asuinpaikka, joka on ajoitettu paikalta löydetystä palaneesta nisäkkään luusta 7540–7400 eaa. Asuinpaikka sijaitsee Ancyliusjärven (Itämeren altaan varhainen vaihe) rantatörmällä (korkeus 185 m nykyisen merenpinnan yläpuolella), ja se edustaa meren rannassa sijainnutta asutusta. Asuinpaikka on osin hiekanoton tuhoama, mutta säilynyttä asuinpaikkaa on vielä runsaasti jäljellä.

VARK-perustelut:

Suomen varhaisen mesoliittisen kivikauden asuinpaikka, jossa on paljon tutkimuspotentiaalia. Se edustaa jääkauden jälkeistä vanhinta ja huonosti tunnettua asutusta.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000020707>

842. Papinkangas 100566

Kunta: Siikajoki

Kohde: Papinkangas

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; keskiaikainen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja kuoppajäännösten alue, jossa kuoppia on lähemmäs kaksisataa. Kuoppien koko vaihtelee pienistä kuopanteista halkaisijaltaan noin 6 metrin laajuisiin kuoppiin. Kuopat ovat oletettavasti pääosin varhaismetallikautisia keittokuoppia, ja osin pyyntikuoppia. Kaksi muodoltaan poikkeavaa kuoppaa on tutkittu, ja ne on tulkittu tervahaudoiksi, joista toinen on ajoitettu radiohiiliajoituksella keskiajalle.

VARK-perustelut:

Poikkeuksellisen laaja kuopparakenteiden kohde, jossa vanhempia kuoppia on todennäköisesti myös uusiokäytetty eri tarkoituksiin eri aikakausina. Suurin osa kuopista on oletettavasti varhaismetallikautisia keittokuoppia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=748010001>

843. Peurasuo 100912

Kunta: Oulu

Kohde: Peurasuo

Tyyppi: asuinpaikat; maarakenteet

Ajoitus: kivikautinen; pronssikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Peurasuon kivi- ja pronssikauden taitteeseen ajoittuva asuinpaikka sisältää kaksi pitkää ja kapeaa asumuspainannetta, joiden välissä ja lähiympäristössä on runsaasti pelkän ulkomuodon perusteella vaikeasti tulkittavia kuopanteita. Pohjoisempi asumuspainanne (sisäosa noin 4 x 20 m) on tutkittu osaksi kaivauksin. Kohde ajoittuu aivan kivikauden ja varhaismetallikauden taitteeseen. Se on ainoa tuohon aikaan ajoittuva tutkittu asumuspainanne.

VARK-perustelut:

Pitkät ja kapeat kivi- ja pronssikausien taitteeseen ajoittuvat asumuspainanteet ovat harvinaisia. Tutkimuksellisesti erityisen arvokkaat asumukset ovat hyvin säilyneitä. Pieni osa kohteesta on maa-aineksen oton tuhoamaa, mutta muuten kohde on hyvin säilynyt.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=564010048>

844. Pikisaaren ja Hupisaarten tervatalouden muinaisjäännökset 100446

VARK-alueen perustelu:

Oulujoen suiston erityisesti 1700- ja 1800-lukujen tervatalouteen liittyvään teollisuuteen ja jokea pitkin hoidetun tavarankuljetukseen liittyvä pikiruukin ja veneenvetomöljän muodostama kokonaisuus.

Kunta: Oulu

Kohde: Pikisaari

Tyyppi: teollisuuskohteet

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000012453>

Kunta: Oulu

Kohde: Hupisaaret

Tyyppi: kulkuväylät

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000027877>

845. Pikku Liekokangas 100772

Kunta: Raahen

Kohde: Pikku Liekokangas

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pienellä saarella sijainnut neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jossa on erilaisia rakenteita tiiviisti keskittyneenä pienelle alueelle. Entisen saaren laella sijaitseva jätinkirkko (ulkomitat 8 x 13 m) on kooltaan vaatimaton. Sen välittömässä ympäristössä on kehäryöykkiöitä (4 kpl, halkaisija 4–8 m), asumuspainanne (2 x 3 m), kivistä raivattuja alueita (2 kpl, 4–5 x 6 m) ja kivivalleja, jotka muistuttavat paikoin jätinkirkon ulkopuolella kulkevaan toista kehävallia.

VARK-perustelut:

Poikkeuksellisen monimuotoinen kivikauden kohde, jossa on runsaasti maan päälle näkyviä rakenteita. Kohteen sijainti jyrkkäreunaisen kumpareen laella kuvastaa hyvin asutuksen aikaista sijaintia pienellä saarella.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=582010019>

846. Pirttivaara 100813

Kunta: Raahen

Kohde: Pirttivaara

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet

Ajoitus: esihistoriallinen; kivikautinen; pronssikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Poikkeuksellisen monimuotoinen neoliittisen kivikauden kohde, joka sijaitsee rakkakivikon peittämän jyrkkäreunaisen harjanteen lakiosassa. Laesta suuri osa on avorakkaa. Asutuksen aikana kohde on sijainnut saarella, ja loppuvaiheessa mahdollisesti niemessä. Harjanteen laella sijaitsee jätinkirkko, jonka päätarhassa (20 x 40 m) on kaksoisvalli. Jätinkirkon ulompi ympärysvalli jatkuu pohjoispuolelle, johon se rajaa epäselvemmän kehävallien alueen (20 x 20 m, ikään kuin esilinna) kaksoisvallista jätinkirkkoa hieman alemmalle korkeustasolle.

Laen rakassa jätinkirkon pohjoispuolella on kehäryöykkiöitä (halkaisija noin 7,5 m), rakkakuoppia (halkaisija 2,5–3 m) ja sekä yksittäisiä asumuspainanteita että tiivis asumuspainanneryhmä yhdeltä sivulta avoimen vallin rajaamalla alueella. Rakkakuoppia ja asumuspainanteita on myös hieman alemmalla korkeustasolla rakan länsirinteessä.

VARK-perustelut:

Harvinainen, poikkeuksellisen monimuotoinen ja monumentaalinen kohde koko Pohjois-Euroopan mittakaavassa. Kohteen tiiviisti sijaitsevat kivirakenteet ovat monipuolisuudessaan ainutlaatuisia. Kohteen sijoittuminen korkean jyrkkäreunaisen vaara laelle tarjoaa hyvän mahdollisuuden ymmärtää kohteen käyttöaikaista sijaintia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=678010001>

847. Purkajasuo, Vuornos, VARK-alue 100272

Kunta: Oulu

Kohde: Purkajasuo, Vuornos

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Rannansiirtymisajoituksen perusteella Yli-lin kivikauden kokonaisuuden nuorin asuinpaikka, jossa on ainakin 15 asumuspainannetta. Kohdetta ei ole tutkittu kaivauksin.

VARK-perustelut:

Neoliittisen kivikauden asumuspainanteiden kehitystä kuvaavan Yli-lin kivikauden kohdekokonaisuuden nuorin asuinpaikka. Tutkimaton asuinpaikka on melko hyvin säilynyt ja sillä on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010055>

848. Pyhäkoski 1 100766

Kunta: Muhos

Kohde: Pyhäkoski 1

Tyyppi: asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jolla on asumuspainanteita (33 kpl) ja pyyntikuoppia (25 kpl, kutsuttu myös asuinpaikkakuopiksi). Asuinpaikka ajoittuu tyyppillisen kampakeramiikan aikaan, mutta pyyntikuoppia ei ole tällä hetkellä mahdollista ajoittaa kuin vain yleisesti esihistorialliseksi. Kohteen pyöreiden ja soikeiden asumuspainanteiden koot vaihtelevat 3,5 x 5 metrin ja halkaisijaltaan 10,5 metrin välillä. Asuinpaikan laajuus selittyy osin sillä, että jokisuu on pysynyt pitkään viereisen Pyhäkosken kohdalla.

VARK-perustelut:

Oulunjokivarren laajin asumuspainannekohde, jonka asumuspainanteista noin puolet ovat pohjaltaan pyöreitä ja puolet soikeita. Maastossa selvästi näkyvät muinaiset rantaterassit helpottavat kohteen jäsentelyä eri aikaisiin vaiheisiin.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=494010073>

849. Raahen vanha asemakaava-alue 100944

Kunta: Raahen

Kohde: Raahen vanha asemakaava-alue

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Raahen kaupunki perustettiin vuonna 1649 aiemmalle markkinapaikalle. Vanha kaupunkialue on yhä vanhaa puutalovaltaista kaupunkialuetta, jolla kulttuurikerrokset ovat todennäköisesti hyvin säilyneitä. Nuorempi, ehkä noin 1940-luvulta alkaen tapahtunut rakentaminen on todennäköisesti tuhonnut osan vanhan kaupunkialueen maanalaisista kerrostumista. Kaupungin ruutuasemakaava seuraa yhä nykyisin suurimmaksi osaksi kaupunkia perustettaessa suunniteltua rakennetta.

VARK-perustelut:

Vanhan kaupunkialueen asemaakaava seuraa yhä alkuperäistä ruutuasemakaavaa, minkä seurauksena kulttuurikerrokset ovat oletettavasti säilyneet alueen puutalovaltaisissa osissa. Kulttuurikerrokset muodostavat arvokkaan 1600- ja 1700-lukujen kaupunkielämästä kertovan tietopankin.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000007480>

850. Rajakankaan muinaisjäännökset 100263

VARK-alueen perustelu:

Kolmen viereisen kohteen kokonaisuus, johon kuuluu neoliittisen kivikauden kohteita (pitkiä asumuspainanteita ja jätinkirkko) ja kivi- tai varhaismetallikautisia röykkiöitä. Näiden kohdetyyppien on usein todettu esiintyvän Pohjois-Pohjanmaalla samoissa ryppäissä.

Kunta: Oulu

Kohde: Rajakangas

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=84010001>

Kunta: Oulu

Kohde: Navettakangas

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: ajoittamaton; kivikautinen; varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=84010006>

Kunta: Oulu

Kohde: Navettakangas itä

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000035398>

851. Rekikylän VARK-alue 100443

Kunta: Oulu

Kohde: Rekikylä

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittisen kivikauden asuinpaikka, joka on asumuspainanteiden lukumäärältään Pohjois-Pohjanmaan suurin ja samalla myös Suomen suurimpia kohdetyyppien edustajia. Yhteensä 137 asumuspainanteesta suurin osa sijaitsee tiiviinä ryhmänä noin 100 x 300 metrin laajuisella alueella. Tämä alue on myös asuinpaikan parhaiten säilynyt osa, ja se on rajattu VARK-alueeksi. Kohde on ympäristön maankäytöstä huolimatta erittäin hyvin säilynyt.

VARK-perustelut:

Asumuspainanteiden lukumäärältään Pohjois-Pohjanmaan suurin ja Suomen suurimpien kivikautisten asumuspainannekohteiden joukkoon kuuluva kohde. Kohde on hyvin säilynyt ja sillä on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=973010051>

852. Rillankivi 100584

Kunta: Pyhäjärvi Pielavesi Pihtipudas

Kohde: Rillankivi

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kivikkoisella harjanteella sijaitseva kookas siirtolohkare on toiminut historiallisten maakuntien Pohjanmaan, Savon ja Hämeen rajamerkinä ilmeisesti jo 1400-luvulta lähtien. Rajankäyntien yhteydessä kiveen on tehty hakkauksia: ruotsin kruunu (rajamerkkien symboli), vuosiluku 1814 ja nimikirjaimia. Kivi on liitetty myös keskiaikaiseen Pähkinäsaaren rauhan (1323) rajalinjaan, mutta tästä ei ole todisteita. Rajamerkki sai nimen Rillankivi vuoden 1736 kartoituksessa. Rajamerkki sijaitsee yhä kolmen maakunnan (Keski-Suomi, Pohjois-Pohjanmaa ja Pohjois-Savo) rajalla.

VARK-perustelut:

Historiallista sekä nykyistä rajaa osoittava kohde, johon liittyy historiallista tietoa sekä tarinaperimää. Kohde on alueella hyvin tunnettu ja sen ympäristö tukee kohteen merkittävyyttä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000000406>

853. Satulakangas 101094

Kunta: Oulu

Kohde: Satulakangas

Tyyppi: asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen; kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja ja hyvin säilynyt neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jolla sijaitsee myös hyvin säilyneitä historiallisen ajan hiilimiiluja (6 kpl, halkaisija noin 14 m) ja mahdollisesti tervanvalmistukseen liittyviä rakenteita. Kohteella on ainakin 24 kivikautisia asumuspainannetta. Maan pinnamuotoja kuvaavan laserkeilausaineiston perusteella alueella on rakenteita todennäköisesti hieman enemmän kuin aiemmissa maastotarkastuksissa on onnistuttu paikantamaan.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt kohde, jossa sekä neoliittisen kivikauden asumuspainanteita sisältävä asuinpaikka että historiallisen ajan hiilen- ja tervantuotantoon liittyviä rakenteita.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000010363>

854. Siikajoen kehäkylät 100509**VARK-alueen perustelu:**

Vierekkäisillä suosaarekkeilla sijaitsevat neoliittisen kivikauden asuinpaikat, joilla molemmilla on asumuspainanteiden muodostama kehärakenne, muodostavat harvinaista kohdetyyppiä edustavan kokonaisuuden.

Kunta: Siikajoki

Kohde: Kivimaankangas 1

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000027396>

Kunta: Siikajoki

Kohde: Turusensaari

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000027397>

855. Siikalatvan monihuoneiset asumuspainanteet 100511

VARK-alueen perustelu:

Lähekkäiset neoliittisen kivikauden monihuoneiset asumuspainannekohteet sijaitsevat Siikajoen varren suo- ja suopeltosaarekkeilla ja muodostavat tyypiltään myös rivitaloiksi kutsuttujen asumuspainanteiden kokonaisuuden.

Kunta: Siikalatva

Kohde: Paavonpelto

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=682010043>

Kunta: Siikalatva

Kohde: Jussinsaaret 6

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000027370>

856. Sofia Maria 100818

Kunta: Oulu

Kohde: Sofia Maria

Tyyppi: alusten hylt

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Vuonna 1859 uponnut hollantilaisen puurunkoinen ja kaksimastoisen kauppalaivan hylky (leveys 6 m, pituus 28 m, tyypiltään koffi), jonka lastissa oli tavaraa Hollannista, Briteistä sekä Saksasta. Kohteen kunto on merkittävästi huonontunut verrattuna 1970- ja 1980-luvuilla tehtyjen tutkimusten tilanteeseen. Hylky on tyypillinen aikansa kauppalaiva, mutta hylkynä harvinainen Perämeren alueella.

VARK-perustelut:

Hylky on alueellisesti ja valtakunnallisesti merkittävä jäänne 1800-luvun purjelaivoilla käydyn ulkomaankaupan kulta-ajoilta.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1865>

857. Särkilampi NW 100810

Kunta: Oulu

Kohde: Särkilampi NW

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja ja hyvin säilynyt varhaismetallikaudelle ajoittuva keittokuoppakohde, josta on paikannettu 46 keittokuoppaa (halkaisija 1,5–4 m, syvyys 1 m saakka). Hyvin säilyneellä kohteella muinaiset rantaterassit ovat hyvin havaittavissa, ja kohteen sijoittuminen on helppo ymmärtää.

VARK-perustelut:

Tiivis, suhteellisen laaja ja kaikin puolin hyvin säilynyt varhaismetallikauden keittokuoppakohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=564010088>

858. Säynäjäkankaan VARK-alue 100258

VARK-alueen perustelu:

Säynäjäkankaan vierekkäiset asuinpaikat muodostavat selkeän noin puolitoista kilometriä pitkän todennäköisesti mesoliittisen kivikauden asuinpaikkojen kokonaisuuden. Kohteet, joilta on havaittu yhteensä 11 asumuspainannetta, sijoittuvat Ancylusjärven aikaisen rannan tuntumaan.

Kunta: Pudasjärvi

Kohde: Säynäjäkangas 1

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=615010088>

Kunta: Pudasjärvi

Kohde: Säynäjäkangas 2

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000012528>

Kunta: Pudasjärvi

Kohde: Säynäjäkangas 3

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000012529>

Kunta: Pudasjärvi

Kohde: Säynäjäkangas 4

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000012530>

859. Tahkokangas 100877**Kunta:** Oulu**Kohde:** Tahkokangas**Tyyppi:** kivirakenteet**Ajoitus:** esihistoriallinen; rautakautinen**Lyhyt kohdekuvaus:**

Varhaisen rautakauden kalmisto, jossa on noin kymmenen matalaa keskuskuopallista röykkiötä ja latomusta. Niistä kuusi on tutkittu kaivauksin. Vaikka tutkitut röykkiöt/latomukset sisälsivät selkeitä hautarakenteita, löytöinä saatiin talteen vain piiesineen kappale. Rannansiirtymän perusteella kohde ajoittuu esiroomalaiseen rautakauteen. Kohde sijaitsee kankaan laen kivikkoisella harjanteella.

VARK-perustelut:

Todennäköisesti esiroomalaiseen rautakauteen ajoittuva kohde on hieno esimerkki ulkonäöltään vaatimattomasta luonnolliseen kivikkoon rakennetusta varhaisen rautakauden kalmistosta.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=564010023>

860. Tervakangas 100708**Kunta:** Raahen**Kohde:** Tervakangas**Tyyppi:** hautapaikat**Ajoitus:** rautakautinen**Lyhyt kohdekuvaus:**

Esiroomalaiselle ja roomalaiselle rautakaudelle (400 eaa.–400 jaa.) ajoittuva kalmisto, jossa on erilaisia latomuksia ja röykkiöitä. Kalmiston kahdestatoista kivirakenteesta kahdeksan on tutkittu. Kalmistoon on tehty sekä ruumis- että polttohautauksia, joista on saatu löytöinä muun muassa keramiikkaa, pronssi- ja rautaesineitä (pinsetit, nilkkarenkaita, kirves, keihäänkärki, veitsiä), hioimia ja kvartsiesineitä. Hautarakenteet ovat ulkonäöltään suhteellisen vaatimattomia.

VARK-perustelut:

Esiroomalaiselle ja roomalaiselle rautakaudelle (400 eaa.–400 jaa.) ajoittuva kalmisto, jossa erilaisia vaatimattomia latomuksia ja röykkiöitä. Tutkimushistoriallisesti merkittävää kohdetta on tutkittu kaivauksin.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=678010017>

861. Tuulisalmi 100942**Kunta:** Pudasjärvi**Kohde:** Tuulisalmi**Tyyppi:** työ- ja valmistuspaikat**Ajoitus:** historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Salmen poikki rakennettu lapinpato (pituus 40–50 m, leveys 3–4 m), jossa on kaksi aukkoa. Se on ajoitukseltaan tuntematon kalanpyyntiin liittyvä rakennelma, joka on nähtävillä vain poikkeuksellisen matalan veden aikana. Padon itäosassa muutamia salkomaisia puita, joiden mahdollinen samanaikaisuus kivirakenteen kanssa ei ole tiedossa.

VARK-perustelut:

Edustaa Pohjois-Suomessa esiintyvää harvinaista ja ajoitukseltaan tuntematonta kohdetyyppiä. Hyvin säilyneen kohteen rakenteet ovat harvoin näkyvillä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000006069>

862. Tyrnävän jätinkirkot ja asumuspainanteet 100266**VARK-alueen perustelu:**

Poikkeuksellisen näyttävä kolmen läheisen kohteen kokonaisuus, jossa on yhteensä neljä erilaista jätinkirkkoa, röykkiöitä ja asumuspainanteita. Laajasta Käyräkangas nimisestä kohteesta muinaisjäännösalueetta suppeampi osa on mukana tässä kokonaisuudessa, vaikka muinaisjäännösrajausta suppeamman VARK-alueen takia sen liittäminen tähän kokonaisuuteen ei ollut teknisesti mahdollista.

Kunta: Tyrnävä

Kohde: Linnakangas

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=425010013>

Kunta: Tyrnävä

Kohde: Kotakangas

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet

Ajoitus: esihistoriallinen; kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=425010014>

863. Ulkokrunni 100754

Kunta: li

Kohde: Ulkokrunni

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet; kulkuväylät; kultti- ja tarinapaikat; taide, muistomerkit; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Historiallisen ajan ulkosaaristossa sijaitseva kalastustukikohta, jossa on runsaasti erilaisia kivirakenteita (jatulintarhoja, kompassiruusu, talonpohjia, majanpohjia eli tomtning-rakenteita, röykkiö, venevalkamia, verkonkuivaustelineiden tukikiveyksiä, aurinkokello ja hakattuja nimikirjaimia). Tukikohdan rakenteet sijaitsevat kolmessa erillisessä ryppäessä. Kohde voi ajoittua varhaisimmillaan 1500-luvulle, mutta pääosat

ajoittuvat todennäköisesti 1700- ja 1800-luvuille.

VARK-perustelut:

Ulkosaaristossa luonnonsuojelualueella sijaitseva historiallisen ajan kalastustukikohta, joka on sekä rakenteiden että ympäristön hyvän säilyneisyyden ansiosta poikkeuksellisen monipuolinen ja edustava.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=139010003>

864. Vartin VARK-alue 100447

Kunta: Siikajoki

Kohde: Vartti

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Suomen sodan (1808–1809) aikainen puolustusvalli, joka sulkee korkean mäen ja entisen järven välisen kangasmaaston noin yli kilometrin matkalla. Alueen läpi on kulkenut 1800-luvun kartan mukaan kesätie Siikajokivarresta Lumijoen kirkolle.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt 1800-luvun alun aikainen puolustusvarustus, jollaiset ovat jokseenkin harvinaisia. Metsäalueella sijaitseva kohde ja sen ympäristö ovat säilyttäneet alkuperäiset piirteensä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000020929>

865. Vepsänkangas 100581

Kunta: Oulu

Kohde: Vepsänkangas

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pohjois-Pohjanmaan vanhimpia keraamisen kivikauden asuinpaikkoja. Kohteen Sär1 -tyyppinen keramiikka ajoittuu 5200–5000 eaa. Kohdetta tutkittu useaan otteeseen. Hiekanotto on tuhonnut noin kolmanneksen laajasta asuinpaikka-alueesta. Merkittävä kohde tutkittaessa saviastoiden valmistustaidon leviämistä Pohjois-Eurooppaan.

VARK-perustelut:

Laaja ja tutkimuksellisesti merkittävä neoliittisen kivikauden alun asuinpaikka, jonka säilyneet osat ovat hyvin säilyneitä. Asuinpaikan sijainti suohon viettävän terassin päällä helpottaa hahmottamaan asutuksen aikaista sijaintia veden äärellä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=973010046>

866. Veskankangas 101082**Kunta:** li**Kohde:** Veskankangas**Tyyppi:** asuinpaikat**Ajoitus:** kivikautinen**Lyhyt kohdekuvaus:**

Laaja esikeraamisen kivikauden lopun ja neoliittisen kivikauden alun asuinpaikka, jolta on löytöinä runsaasti liusketta (esineitä ja valmistusjätettä), mutta ei ollenkaan saviastian palasia. Hiekkapohjaisella kankaalla jokivarressa sijaitsevalla kohteella ei ole maan pinnalle näkyviä rakenteita. Ympäristö tukee kohteen ymmärtämistä, ja hiekanotosta huolimatta suurin osa kohteesta on hyvin säilynyttä. Kohdetta on tutkittu monin kaivauksin.

VARK-perustelut:

Laaja esikeraamisen ja neoliittisen kivikauden taitteen molemmin puolin ajoittuva asuinpaikka, jonka löytömateriali poikkeaa käytettyjen raaka-aineiden osalta muualla Suomessa vallitsevasta kuvasta. Laajasti jo tutkitulla, mutta yhä suurilta osin tutkimattomalla kohteella on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000000035>

867. Viinivaaran rautakauden kohteet 100268**VARK-alueen perustelu:**

Kokonaisuus muodostuu vierekkäisistä kohteista, joissa on isoja rakkakuoppia ja myöhäisen rautakauden asuinpaikka- ja kalmistoalue.

Kunta: Utajärvi**Kohde:** Iso Olvasjärvi 1**Tyyppi:** kivirakenteet**Ajoitus:** esihistoriallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000009428>

Kunta: Utajärvi**Kohde:** Viinivaaran itäpää**Tyyppi:** asuinpaikat; asuinpaikat; hautapaikat**Ajoitus:** kivikautinen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000022658>

868. Välikangas 100809**Kunta:** Oulu**Kohde:** Välikangas**Tyyppi:** hautapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pohjois-Pohjanmaan merkittävin vanhemman rautakauden kalmisto. Kalmiston kaikki neljä matalaa hautaröykkiötä on tutkittu kaivauksin ja ennallistettu. Röykkiöistä löydettiin 12 hautausta, jotka ajoittuivat roomalaiselta rautakaudelta kansainvaellusajalle (n. 150–500 jaa.). Kaksi haudoista oli polttohautauksia. Merkittävän kohteen löytöaineistona on muun muassa Sär 2 -keramiikkaa, rengaskoruja, heloja, pinsetit sekä luisia kampoja ja kärkiä.

VARK-perustelut:

Löytöjen ja pitkän käyttöajan osalta Pohjois-Pohjanmaan merkittävin vanhemman rautakauden kalmisto.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=564010022>

869. Yli-Iin Kierikin kivikauden kohteet 100264

VARK-alueen perustelu:

Iijoen varressa sijaitsevat neoliittisen kivikauden asuinpaikat ovat tutkimushistoriallisesti merkittävä ja näyttävä kokonaisuus, jossa on näkyvässä asumusten koossa ja muodossa tapahtunut kehitys kahden vuosituhannen ajalta. Aluekokonaisuuteen kuuluu myös Purkajansuon kivikautisen kalapadon ja puulöytöjen alue.

Kunta: Oulu

Kohde: Purkajasuo

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010012>

Kunta: Oulu

Kohde: Purkajasuo, Korvala

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010038>

Kunta: Oulu

Kohde: Juutisenkangas

Tyyppi: asuinpaikat; maarakenteet

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010042>

Kunta: Oulu

Kohde: Voima-Kuusela

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010056>

Kunta: Oulu

Kohde: Kotikangas NE

Tyyppi: asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010059>

Kunta: Oulu

Kohde: Pahkakoski 7

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=972010092>